

17

7₂

873.

"INTERIEUR"

BERENDEZÉSI VÁLLALAT

Budapest, VII., Erzsébet-körut 35

A Zentai Keményfa-Butorgyár kizárólagos képviselője.

Berendez: lakásokat, kávéházakat,
szállodákat, pensiókat.

Telefon (interurban)

József 28-03

Nyilvános tervező iroda. Költségvetések. Munkák vezetése.

Billardok. Golyók, dákók. Billard behuzás. □□□□□□□□

Kávéházi felszerelés. Függyönyök, ablakvédők. Kávéházi és vendéglői ezüstnemű. □□□□□□□□

Csillárok. Ajtócsukó, terrasserács, napellenzők. Cimtáblák.

A „WIENER WERKSTÄTTE” dísz-
tárgyainak bizományi raktára.

A „MŰVÉSZHÁZ” jurizett alapítványi képeinek bizományi eladása a Művészház igazgatóságának felügyelete alatt. □□

Perzsa szőnyegek, vas- és rézbutorok, világítótestek, műüvegezés, tükörcsiszolás, ruhafogas. Hajlitott butorok. □□□□□□□□

14 820

Art. 220

szerekesztőség és kiadóhivatal:
VI Király-utca
106.
Telefon: József
28-03.

Interieur

Regielenik havonként
Előfizetési ára: egy évre 20 kor.

művészeti folyóirat
szerekesztje:
Kovács Béla.

BUDAPEST, 1913 FEBRUÁR HÓ. II. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM

AZ ÚJ NEMZETI SZÍNHÁZ.

Irta: Medgyaszay István.

dig is meg lesz valami sajátos keleti ize: meg lesz a magyaros zamata.

Nem azt tartom tehát fontosnak, hogy hol lesz jövődő színművészetünk temploma, hogy hány milliós lesz, még azt sem, hogy mikor lesz, hanem igenis azt, hogy milyen lesz! Hogy illő és méltó lesz-e a jövő Madáchának és Petőfi-jének világraszóló, magyar lelkéhez?

Ha valamely egységes, kiforrott nagy művészi korszakban azt kérdezte volna valaki, teszem azt a görögöktől, vagy a középkori németektől, hogy milyen stílusban építsék templomaikat, bizonyára kinevették volna. Hát lehetett-e a görögöknél másképpen, mint görögül és amazoknál másképpen, mint gót stílusban érezni és alkotni?

Sőt minálunk is, hogy a múlt század elején elhagyta az istálót a mi megvetett magyar nyelvünk, amikor Vörösmarty, Arany és Tompa költészete visszhangzott az országban, vajjon kérdezte-e valaki, hogy milyen nyelven lelkesedjünk? Senki!

A Hymnusz, a Nemzeti dal és a Szózatnak az egész nemzethez szóló költői pillanatig sem töprengtek azon, hogy azt német vagy olasz renaissanceban írják-e, avagy valamely kedvelt, divatos müncheni tájszólásban és izlésben.

A Nemzeti Színház is ilyen, az egész magyar nemzethez szóló műremek kell legyen. Mindannyiunk szívéhez szóló Nemzeti dal, hősiess időkre szóló, kőbe faragott fönséges himnusz!

Lehetetlennek tartom, hogy a legcsekélyebb szép érzékkel is, egészséges lelkű magyar ember ez alkalommal más stílusra gondolhatna, mint a magyarra.

Tekintsünk csak egy évtizeddel is előre — a jövőbe. Az a lelkes, mindinkább gyarapodó gárda, amely éppen a legtehetségesebb építőművészekből kerül ki, alig pár év alatt számos művön bizonyította be ugyanazt — amit Petőfi és kortársai. Hiszem, hogy egy évtized mulva művelt magyar ember már nem

(Az Interieur abban a helyzetben van, hogy az új Nemzeti Színházról olyan egyéniség tollából közölhet cikkelyt, akinek ez irányu véleménye felette érdekelheti a közvéleményt. Ez: Medgyaszay István az új Nemzetire kiirt pályatervek első kiténtetettje, aki tudvalevően az első, tizezer koronás pályadíjat nyerte el.

Az alábbi közleményt Medgyaszay István még akkor írta, amikor az iránt indult meg a két vélemény eltérő harca, vajjon ujjá kell-e építeni az új Nemzetit, vagy csak át kell építeni, a mostani épület felhasználásával. Medgyaszaynak ez a közleménye felette érdekes minden szempontból. Nem csupán architekturai szempontból, hanem más kulturális szempontból is hozzászólt ehhez a fontos kérdéshez. Érdekes ez a közlemény abból a szempontból is, hogy a tervek, amelyekkel Medgyaszay az első díjat nyerte, mennyit valósítottak meg abból, amit Medgyaszay — megírt!

A cikkelyt minden kommentálás nélkül adjuk közre.)

Közéletünk és nemzeti kulturánk ismét erős forrásban, erjedésben van. Új a sepreje és kiforr az új kornak bora, vajjon milyen lesz a színe, az ereje, milyen a zamata?

Hiszem és vallom, hogy őszintébb, erősebb és magyarabb lesz.

Bár mindig közvetlenebb és szorosabb lesz a viszonyunk a nyugati kulturához, bár törekszünk is arra, hogy annak valódi értékeiből minél többet vegyünk fel a miénkbe, lelkünk mélyen ott szunnyadnak a régebbi keleti kulturának mindinkább megbecsült értékei.

És aki közülünk bármily modern lesz is, ha őszintén, önmagából, a lelke mélyéből alkot, annak min-

fogja kérdezni, hogy milyen stílusú, milyen ízlésű hajlékban élünk és ünnepelünk!

És van-e valaki, aki be nem látná a huszadik század magyar kultúrájának azt a kiáltó és soha le nem mosható szégyenét, hogy a legelső magyar színház idegen mezben, Balkánra való silány utánzatu formákban éktelenkednek.

A színjátékra a környezetnek igen nagy hatása van. Az a pózolás és frázis, amit egy gipsz kacska-ringókkal csömörlésig teleakgatott középeurópai tucat-színházban még elviselünk, egyszerre lehetetlenné válik egy intim, művészlélekkel őszintén megalkotott színházban — mondotta egy nagy művész. Itt érzem, hogy nekem is több őszinteséggel és egyszerűséggel kell játszanom. Lelkem javát kell adnom, hogy felvegyem a versenyt — a kerettel, a milieuvel.

Ugyanezt mondják a francia színművészek a pleinair színpadjairól is.

Hogy a nivós alakítás viszont mennyit nyer a méltóan ünnepélyes térben, felesleges bizonyítani.

Elképzelhetnők-e a jövő évtized fejlettebb magyar művészi ízlésű társadalmát abban a félszeg diszonanciában, amikor valamely, az egész nemzet szívéhez szóló lelkes, ünnepélyes estén a nekünk annyira idegen és hivalkodó német secesszio vagy bécsi modern formák gunyos mosolyát kellene megadással tűrnünk?

A művészeteket és társas életünket erős egységbe összefoglaló stílusos nemzeti élet, ez legyen tehát a vezérlő elvünk.

A kiirandó tervpályázatban az előbbiek szerint helyénvalónak vélném, ha végre kiköttenék, hogy az épület nemzeti kulturális hivatására való tekintettel csak magyaros ízlésben tervezhető.

A tervezési programnak helyes megállapítása a legfontosabb. Erre mindazok hivatottak, akik a nemzet lelkébe és jövőjébe többé-kevésbé belátnak. Üdvös volna tehát magát a nemzeti színház intézményét, a jövőben betöltendő hivatását, az előadandó műfajokat, az irodalmi irányt, a vezetőséget és más egyebet lehetőleg szabatosan körülhatárolni.

Ez a kérdés következményeiben oly fontos, hogy elsősorban erre volna ajánlatos kiírni a nyílt pályázatot — jelesebb íróink és művészeink felszólításával.

Célja: az intézmény programja és az épület tervpályázatának programja lenne.

Az egybegyűlt anyag sok új, nagy gondolatot adna és igen megnyugtató, sokoldalú alapot nyújtana nemcsak az épület programjának megállapításánál, hanem az intézet későbbi szervezésére is.

Mindenesetre elkerülhető lenne az a tévedés, ami egy többmillió középületnél történt: a beköltözés után vették észre, hogy hibás volt a — tervezési program.

Hogy alakítsák-e át az épületet vagy ujonnan emeljük-e fel — szerény véleményem szerint ahozértő szakember előtt nem lehet vitás.

Ami megmarad, az csak a falazat. Ennek értéke, ha már teljesen megfelel a célnak, gazdagabb épületnél legfeljebb az egész érték harmadrésze. Hogy azonban megfelelhessen a célnak, ennek az értékének a felét felemésztik a foltozások és toldások. Legfeljebb tehát az építési költség hatodrésze maradna meg — ez is a legszerencsésebb esetben.

Gyakori azonban az is, hogy az átalakított színház többbe kerül, mint az új, amire a közelmúltból is tudnék példát.

Az építésnél természetesen kikötendő volna, hogy a most divó modern szerkezetek alkalmaztassanak, amivel modern építőművek esetében kettős célt lehetne elérni: új, előkelő formákat és lényeges megtakarítást.

A kor színvonalán álló színházépítőknél és személyes tapasztalataim alapján határozottan állítom, hogy utóbbi esetben a teljesen új épület nem kerülne többbe, mint az átalakítás — régi, költséges szerkezetekkel, vagy új szerkezeteknek régi módi formákkal még költségesebb elburkolásával.

Végül a színház elhelyezése építőművészeink előtt már nem is kérdéses. Szinte egyhangú véleménnyé alakult ki a Kertész-féle megoldás, mely szerint a mostani helyén, a Rákóczi-út tetemes kiszélesítése által nyert téren lenne a legjobb helye — a következő okokból:

A fővárosnak okvetlen szükséges ezt a legélénkebb forgalmi pontot térré kiszélesíteni. (Oktogon tér).

Erre a térre méltó monumentális épület kell, hogy szép városképet nyerjünk. A tér védettebb helyein a kitóduló közönség nyugodtan szétoszolhat, mint az a világ minden nagyobb színháza körül szokásos.

A több milliót érő ingyenes telek. A hagyományos hely, központos fekvés.

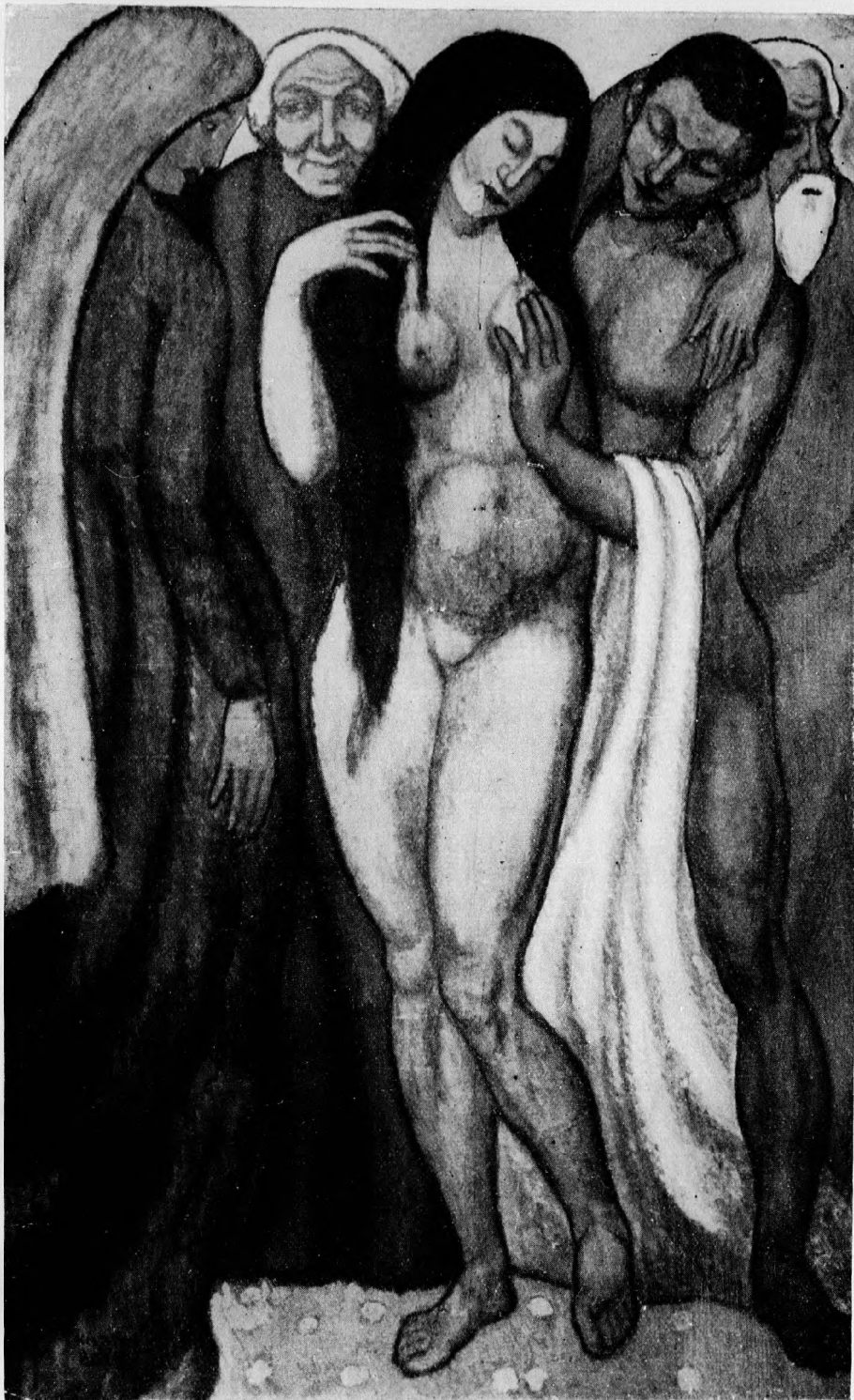
VÉLEMÉNY AZ ÚJ NEMZETIRŐL.*

Az adott körülményekhez képest eléggé nivósnak mondható a pályázat eredménye.

Előbb azonban szóljunk az adott — nagyon is adott — és az egészen lendületes eredményt végzetesen korlátozó eredményekről.

Ismét középületi pályázat, melyről már a pályázat feltételei kizárják a művészi megoldást. Ismét feltétel:

*Az új Nemzeti Színházról írt kritikai méltatásunk egyik legismertebb és hozzáértőbb szakember tollából való, aki mint „színházi ember” gyakorlati és elméleti kérdésekben is ismert tekintély.

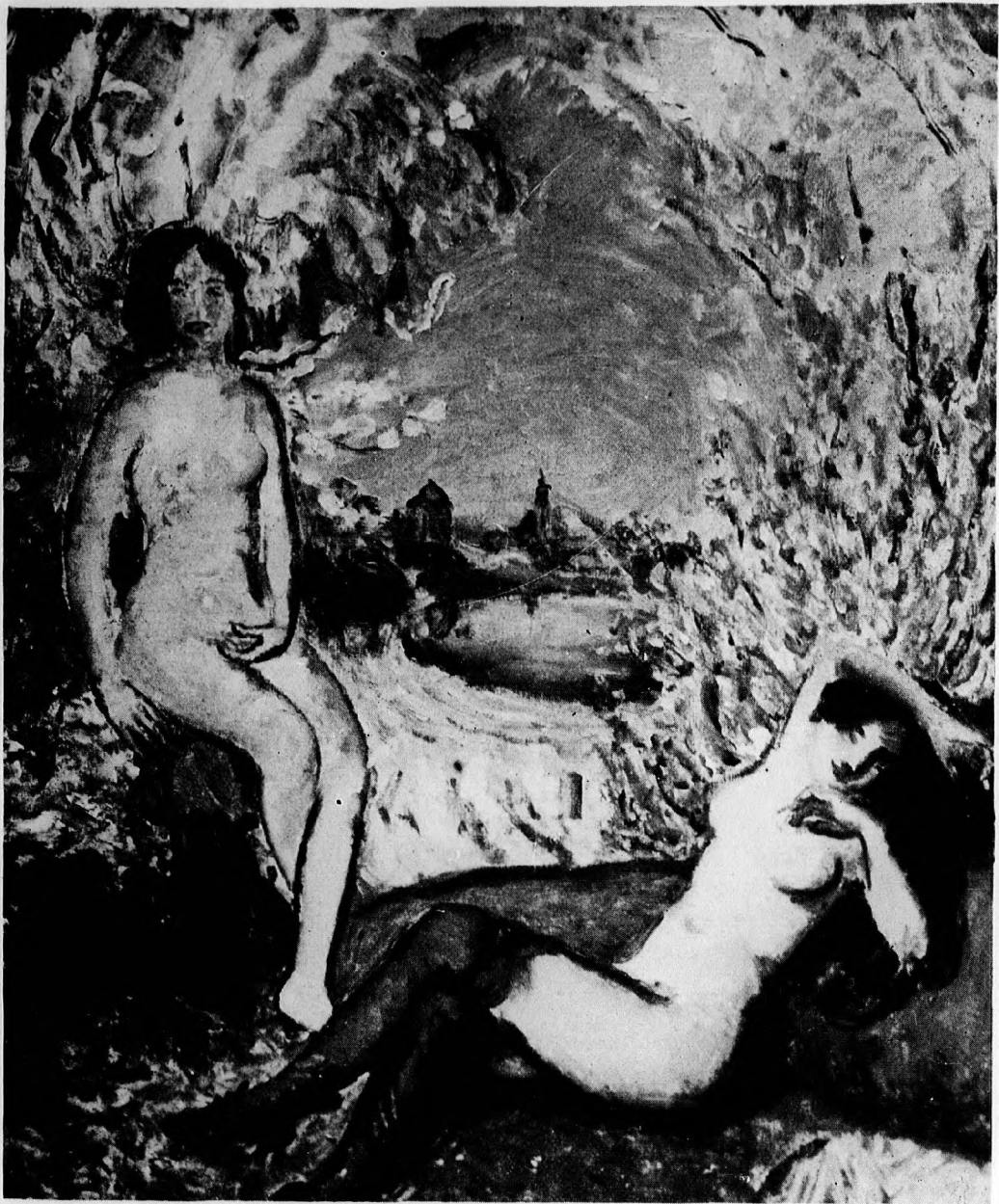

Kádár Bála

A Művészház felavató kiállításából

Az élet — La vie

De l'exposition a l'occasion de l'inauguration de la Maison des Arts

Csók István

A Művészház felavató kiállításából

Tavaszi álm — Rêve de printemps

De l'exposition a l'occasion de l'inauguration de la Maison des Arts

a „történelmi stílus“. Tehát minden modern és egyéni megoldás eleve kizárva.

Kétségtelen — akármilyen is a véleményünk az egyes stílusok jogosultságáról és értékéről, hogy minden építőművész csak a saját stílusában, a saját művészi eredményeinek, meggyőződéseinek útján, alkothat jelentőset. Ez éppen, ami legsajátábban az övé — az ő legfőbb értéke. Ezt nem kizárni, hanem mindenki magát művésznek nevező építőtől egyenesen számonkérni kellene.

Az ilyen suta pályázati feltételek aztán azt az ilyenkor már szokássá fejlődött megoldást idézik elő, hogy a tervezők csakugyan történelmi stílusú tervekkel pályáznak és azzal vigasztalják kallódó művészi önérzetüket, hogy majd a megbízást elnyervén, fogják a maguk szellemében módosítani, illetőleg áttervezni az épületet. Ebből aztán hihetetlen fonákságoknak kell következniük. A művész nem adhatja tehetségének javát sem a pályázaton, ahol önmagát meg kell tagadnia, sem később, a kivitelnél, ahol a tervvel való hasonlóságot ellenőrző bizottságokkal kell alkudoznia. Így csak meggyőződéstelen, felemás alkotások jöhetnek létre. Művészet és koncesszió: régi ellenségek.

Az új Nemzeti Színház pályázati feltételeinek a magyar középületi pályázatoknak ezen az abszurdumán kívül van egy speciális abszurduma is. A pályázatot tulajdonképpen csak a nézőterre írták ki, olyanformán, hogy a színpad technikai megoldását kikapcsolták ebből a pályázatból. Hát ez nagyon sokféle és e helyütt alig elsorolható okokból, ismét kizárja a jó színház-megoldást és a nézőteret csak együttesen, szervesen lehet megoldani; Sőt, a nézőteret csakis a színpadról kiindulva. Számos köztük a technikai és a még fontosabb művészeti összefüggés. És erősen valószínű, hogy csak az a művész érti át a színházépítés lényegét, tehát az építi a legművészibb színházat, aki a legjobb színpadot tervezi.

A pályázati feltételek ilyen terheltségével szemben tehát néhány terv egészen sikerültnek mondható.

Hogy a díjazás sorrendjében haladjunk, hát Medgyaszay István első díjjal jutalmazott terve igazán nem ezek közül való. Lehet, hogy őt is a „történelmi stílus“ bénította; veszprémi színháza például sokkal talentumosabb ennél. Ez azonban üres és gerinctelen. A középső rész és az oldalrészek között semmi logikai összefüggés. A középső rész pedig csupa megokolatlan lyuk: csupa ásitás a kötelező történelmiségbe.

Nagyon sikerült tömegben, arányokban Tóry és Pogány terve. A homlokzati rész egyszerű és átgondolt, nemes arányokkal hat; tagoltsága is logikus, helyes érzékkel megoldott. A középső — színpadi — rész külső architektonikus megoldása azonban sokkal kevésbé szerencsés.

Nagyon tiszteletreméltó építészeti kulturáról tanuskodik Lajta Bélának főként egyik terve; még pedig nem a díjjal jutalmazott. Szép, leszűrődött, sőt sok helyütt lendületes alkotás. Kivitelben sokkal mutatóbb lenne, mint így, papíron. Persze, ez a terv is csupa óvatosság és tartózkodás; csupa bókolás a pályázati feltételek felé.

Bálint és Jámbor sok gonddal megcsinált tervének nagyon jó alaprajzi tulajdonságai vannak. Az architektúrája azonban nagyon is túlszűfolt és részletekben elkallódó.

Mindez együtt határozott színvonalról tanuskodik. Kétségtelen, hogy a magyar építészet már megérett a feladatra és nem kell már jó színház-tervért sem a szomszédba menni.

Csak jó zsüriért kellene odamennünk. Ebben — ismét szégyenletesen kiderült — nagyon rosszul állunk. Hozzáértés és becsületesség dolgában.

Azaz, hogy inkább zsüriért se menjünk a szomszédba. Elég baj, hogy a zsüri egy töredékét külföldről kértük kölcsön. Éppen a pályázati viszonyokban kell betekintést nyújtanunk a külföldnek? A magyar pályázati viszonyokba...?

Minek tudják azok a németek...?

Anglón rajza

Kosztolányi-Kann Gyula

A Művészház felavató kiállításából

Olajfestmény — Peinture à l'huile

De l'exposition à l'occasion de l'inauguration de la Maison des Arts

Képzőművészet

FUTURISTÁK, EXPRESSZIONISTÁK, KÖZÖNSÉG ÉS EGYEBEK.

Déli tizenkét óra. A Nemzeti Szalon kiállítási termeiben nagy közönség nézegeti a futuristák, expresszionisták és kubisták állítólagos képeit. Hangos csapatok verődnek össze, mások csendesen mosolyognak. Három típust lehet megkülönböztetni a közönség között: az egyik, aki ösztönösen, gorombán szitkozódik, a másik, aki csak azért szitkozódik, mert úgy gondolkozik, hogyha némán szemlélné az állítólagos képeket, azzal gyanúsítaná meg, hogy nem ért a pikturához (tehát azért nem mer szitkozódni). A harmadik típus mélységesen hallgat, de az arca folytonosan vibrál a hangtalan beszédétől. Mintha azt mondaná: én is vagyok olyan rejtély, mint ezek a képek, mert az alig észrevehető mosolyom azt mondja: ha olyannal kezdek vitatkozásba, akiről az első percben meg tudnám állapítani, hogy egy petroleur dühével igazán szidja ezeket a képeket, akkor neki fogok igazat adni (de művészeti és műtörténelmi alapon), ha meg olyannal kerülök össze, akit meg tudok győzni (a második típus) a futuristák igazáról, hitvallásáról, meg is fogom ezt tenni (szintén művészeti és műtörténelmi alapon). Van azonkívül még igen sok melléktípusú szemlélő is (a három kombinációjából). Tehát beszélgetnek össze-vissza.

Az egyik (ezuttal egy festőtanár): Huszonötöt kellene vágatni a Szalon igazgatóságára, amiért ezt a szemetet idehozták. Bécsben nem akadt szalon, vagy műkereskedés, amely a közönség elé merte volna vinni ezt a Két kis szobába dugták el. . .

A másik: Ha még szemét volna, uram, akkor érne valamit, de így még a vászon értékét is devalválták a fütüristák (nem futuristáknak, hanem fütüristáknak mondja állandóan.)

A harmadik (a vibráló arccal): Ennek az országnak minden jó, kérem. (Közben az első, a nagyon goromba odébb megy, hogy új csoportokban petrolörösködjék.

A második (kérdően): Hogy érti ezt, uram?

A harmadik: Csak úgy . . . (Kis ideig hallgat s miután rögtön tisztában van azzal, hogy kivel áll szemben, így folytatja.) Ebben az országban kell az ilyen kiállítás . . .

A második: (kinosan hallgat.)

A harmadik: Kell uram! Az ostobák, a bigottak

és abszolút elmaradottak számára. Hadd rökönyödjenek halálra. Epater le bourgeois . . . epater . . . De kell azok okulására is, akik noha a progresszív elveket vallják a művészetben, kritika, még pedig erős kritika nélkül nem fogadnak el semmit.

Ellhallgatnak. Közben az első egy kisebb csoport élén, amely vakon követi őt, sietve halad el mellettük. Hangosan szitkozódik most is: Huszonötöt kellene . . . stb. . . stb. . .

A harmadik (folytatja): Csak tisztába kell jönni a dolgokkal s mindjárt másképp látunk mindent. . .

A második (kinos zavarában végre hogy mondjon valamit): Nekem ez a Severini tetszik legjobban, ebben van még artisztikum . . .

A harmadik (nagyon fölényesen): Severini! . . . Artisztikum! . . . Ezt nem lehet uram így elintézni . . . Tisztába kell jönni . . . Igen, minden attól függ, hogy mekkora adag őszinteség van ezekben a képekben.

A másik (szinte ijedt tekintettel néz rá.)

A harmadik: Minden azon mulik, hogy ezek az emberek ösztönösen hisznek-e ebben az új hitvallásban, lelki víziók-e csak a képek, valami rejtelmes áttranszporálása-e mindannak, amit ezek az egzaltált lelkek a pikturának eddigi képzeteiből kiextraháltak, vagy — közönséges szélhámosság az egész!

A másik (megörül, hogy valami az eszébe jutott, amivel, úgy véli, zavarba hozza a harmadikat): Ebben egyetértek önnel, de a kritika. Nem az a kritika, amely ahelyett, hogy hozzászólna az egész mozgalomhoz, rávilágítana, vagy boncolná mindezt, egyszerűen azt állítja: ezek közönséges gazemberek, perfid svihákok, vagy örültek, erre a kritikára nem vagyok kíváncsi, de a komoly, a józan kritika! . . .

A harmadik: Hja, a kritika! A kritika uram, ma a legtisztább, legideálisabb anarchia a legszabadabb szabadság, amelynek mindenre van mentsége. Az impresszionizmusra azt mondta: jogosult, mert mindent szinfoltkba tömörít, a stiliztáakra azt mondta: mindent kivonatol, csak az abszolút lényegeset hangsúlyozza, feloldja a formákat; a futuristákra is azt mondja: jogosult a pikturájuk, mert ezek mozdulatuk hangulatait adják vissza, a hangulatok összetevődését adják . . . A kritikának, uram, mindenre van formulája. (Hogy maliciózus is legyen, kis szünet után így folytatja.) Ha holnap jön egy új irány, amelynek expresszio-futuro-kubizmus lesz a neve, a kritika azt is jogosultnak fogja találni s a formuláját így fogja

— megformulálni: az expresszio-futuro-kubizmus a hangulatok mozdulatait adja vissza s az összetevődések hangulatait . . . A futurizmus a pikturái lehetőségek szélsősége, az expresszio-futuro-kubizmus pedig: a szélsőségek lehetősége — lesz . . . Ezután valószínűen a szélsőségek lehetőségeinek a szélsősége fog divatba jönni a pikturában . . . (Lassan egész csapat veszi körül őket. Áhítatosan hallgatják a magyarázatot.

Kisebb-nagyobb csapatok verődnek össze. Hangos nevetés. Bosszankodás. Tréfás megjegyzések. Szitkok.

Az egész kiállítás, emberek, képek, olyan benyomást kelt mint egy — farsangi tréfa.

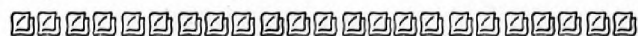
Csak a három ember hallgat némán.)

Az első: (igy morfondíroz magában.) Talán mégis jobb lett volna hallgatnom. Könnyen azt hihetik az emberek, hogy azért káromkodtam és szidtam a képeket, mert nem értek hozzá . . .

A harmadik: (önmagához.) Talán jobb lett volna, ha gorombán lecsepülök az egész kiállítást. Azt hihetik, hogy azért filozofáltam oly sokat, mert nem mertem goromba lenni s ezzel akartam palástolni, hogy nem értek a képekhez . . .

A második: Az ördög tud eligazodni, az elsőnek van-e igaza, vagy a harmadiknak; vagy a futuristáknak! . . . Kár, hogy nem lettem futurista festő, legalább megtudnám: igazam van-e vagy nincs! . . .
Mégkérdezném magamtól . . .

Iván Ede.

IVÁNYI GRÜNWARD BÉLA KIÁLLITÁSA.

Az utóbbi években nem lehetett már megállapítani, mi váltakozott szédületesebb gyorsasággal: a pikturái irányok és fejlődések, vagy a jelszavak, amelyek ezeket az irányokat megelőzték és követték. Az a művész, aki egy évről a másikra ugyanaz mert maradni, már kiérdemelte a konzervatív, az elmaradott, a fejlődésképtelen és más hasonló jelzőket. A hivatalos és nagyképű kritika (Wilde szerint a legszemérmertlenebb valami) miként a párisi divatirányító nagy világcégek jó előre raktáron tartotta az „új” jelszavait, amelyet a máról holnapra kinőtt kritikus-epigonok úgy szétkapkodtak, mint valami nagyon kapós divatcikket.

A kritika (nem általánosságban szólunk) hajszolta a pikturát, a piktura meg a kritikát, hogy melyik tart — előbb. A finomérzésű, igazán artisztikus nobilitás, a dolgok önmagából adódó fejlődésnek megértője pedig végül — megcsömörlött.

Ha valaki az idén megfőstötötte a „gugolás stílusát” jövőre már a „mérésékelt gugolást”, a „már nem is gugolás“-t, a „végre kinyújtózkodhatom” mozdulatot, „félíg mérsékeltlen kinyújtózkodhatom“-ot, „na végre egészen kinyújtózkodhatom“-ot s azután jött a „mér-

sékeltlen jobbra is szabad már hajolnom” stílus és így tovább a szélrözsa minden irányában. És jöttek a futuristák, ezek az alapjában nagyszerű fickók s azt mondták: minek gugoljunk, peregjünk, forogjunk mi jobbra-balra — egy képen elvégezzük mi egyszerre mindezt. Pont.

*

Ezek a negativumok jutnak az eszembe, amikor Iványi Grünwald Bélának az Ernst-muzeumban rendezett gyönyörű kiállítását nézem. Jelszavakat kereshetünk többet is, amelyek bátran ráillenek egy-egy képének jellegzetes pikturái tartalmára. Megragadhatunk tekintetünkkel egy-egy színtoltot, annak konstruktív elhelyezkedését, beszélhetünk itt is formák hangsúlyozásáról, vonalak által adódott stílusosságról, az összes kipróbált és bevált metierbeli és kritikai jelszavak felvonulását megkísérelhetjük, de ennek a művészetnek a szintézisét még sem tudnók meghatározni.

Harmónia ez a piktura szó legképzeltetőbb tisztaságában. Valami olyan sajátos és lelkes összecsendülése ez mindannak, ami pikturával csak elmondható, hogy a renaissance kori mesterek grandiózus érzései jutnak eszünkbe. Az érzés, amely a tudással indul el minden ecsetvonás odavetésénél. Egyiket a másiktól kivonni szinte nem is lehet. Csak a klasszikus korok életörömei tudtak ilyen nagyszerű derűséget revelálni, szinte megfog bennünket az a gondolat, hogy egy modern művészlélek, hogy tudja magából a szkepszisnek minden ösztönös és öntudatos jelentkezését ennyire kizárni. Színek ragyogása, tüze, letompitottságukban is izzó ereje, a szinte ritmusokat zenélő konturok, a beléjük foglalt formák adják-e ezt a ragyogó és nagyszerű harmoniát, ne kutassuk. Hogy mi a legfőbb érdeme Iványi Grünwald pikturájának, milyen irányban fejlődött, olyan kérdések, amelyekre csak tételesen kellene felelnünk — és akkor is elrontanók a dolgunkat. De talán mégis meg kell állapítanunk egy általános igazságot, amely ennek a művészetnek a legmélyén meghúzódik. Érdekes, meglepő „tétéles” fejlődésbeli felkészültséget nem hozott magával a művész.

Hiába keresünk itt valami „mindenáron való ujat” de viszont megtaláljuk mindazt, amit Iványi Grünwald eddigi művészi multjában átélt, átértett és megtanult. Olyan ez a kiállítás, mint egy ragyogó mozaik, amelynek minden egyes követ külön színezték, detail-rajzait és kompozícióit mint önállót készítettek el s végül egy nagy egységes formációba összerakják.

Az életnek valami forró átérzése s a művészettel való kapcsolódásának megértése, a hiúságvásárok fölé való emelkedés szuverén megnyilatkozása — ezt adja nekünk ez a kiállítás: képek, rajzok, kis és nagy kompozíciók.

X. Y.

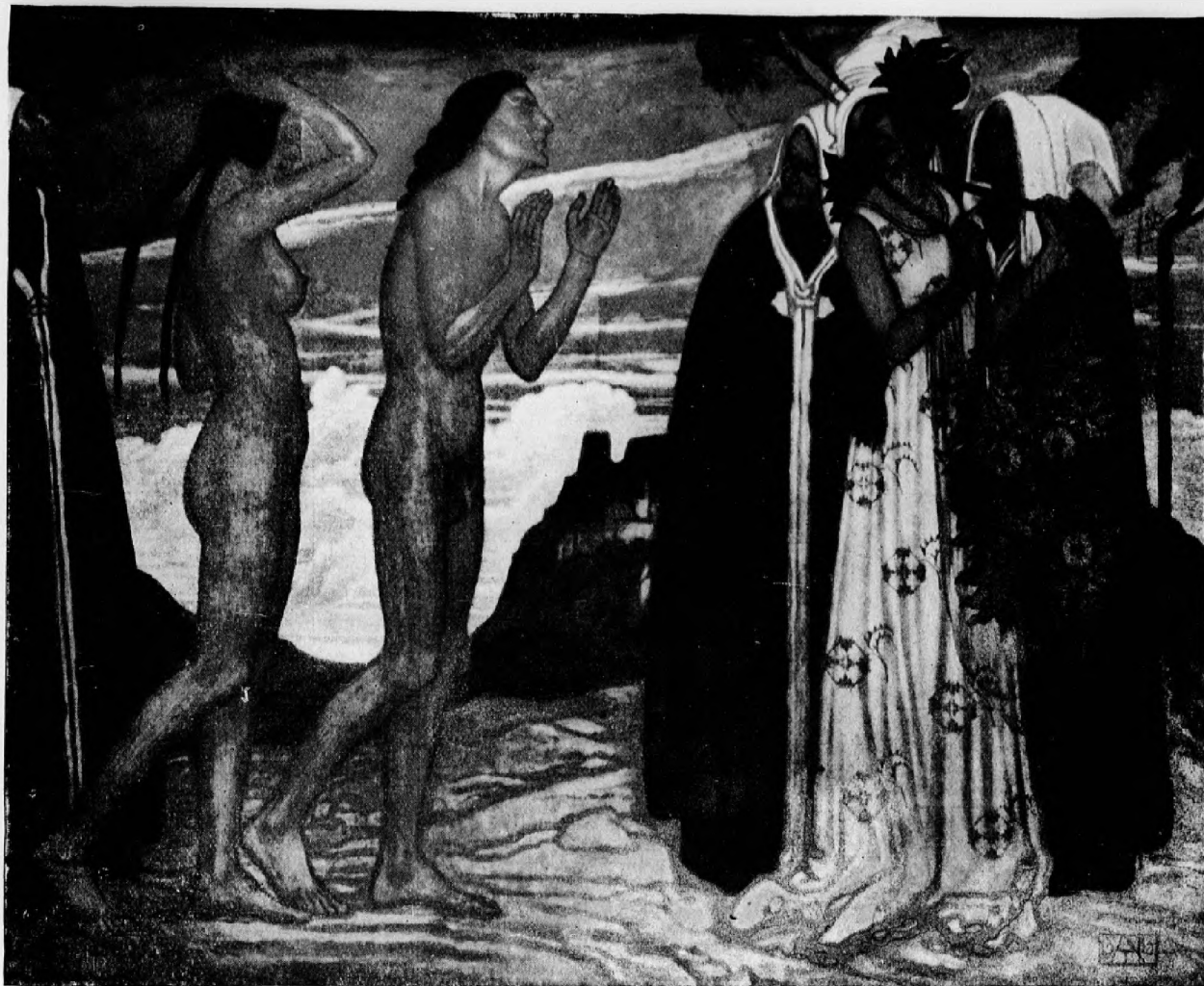

Katona Nándor

A Művészház felavató kiállításából

Hegyi patak — Ruisseau dans la montagne

De l'exposition a l'occasion de l'inauguration de la Maison des Arts

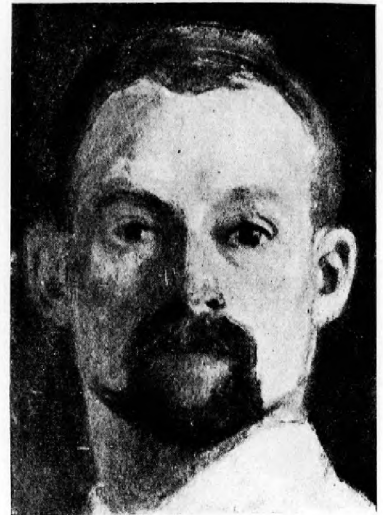

Körösfői-Kriesch Aladár

A Művészház felavató kiállításából

Freskó

De l'exposition a l'occasion de l'inauguration de la Maison des Arts

Sassy Ártilla Majffy Ödön

Körmeny-Frimm Jenő Kádár Béla Körmeny-Frimm Ervin

Medgyessy Ferenc Egry József

A MŰVÉSZHÁZ PALOTAFELAVATÓ KIÁLLITÁSÁN KITŰNTETETT MŰVÉSZEK.

A MŰVÉSZHÁZ KIÁLLITÁSA.

Új palotájában, hatalmas kiállítási termekben mutatja be megnyitó tárlatát a Művészház.

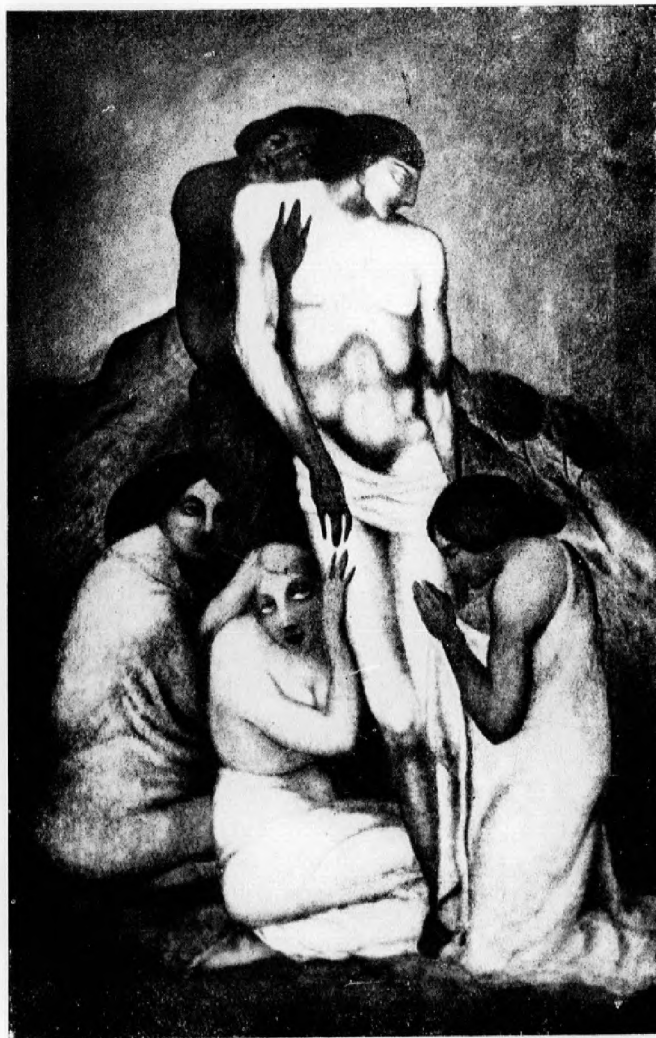
Mielőtt a kiállítás anyagával foglalkoznánk, a kiállítás miliójét, egész külső keretét észre kell vennünk. Konstatálnunk kell, hogy nemcsak ezek a gyönyörű kiállítási helyiségek nyújtják mindazt, amit a Művészház kiállításainak tendenciái megkövetelnek, hanem a termék elhelyezése, beosztása, az izléses előcsarnok, a feljárat, szóval a külső körülmények is szinte nagyban hozzájárulnak ahhoz, hogy ezek a kiállítások külső megjelenés — hatásban is teljesen eredményre jussanak. Ma, amikor már nagyon is túl vagyunk azon, hogy a kiállítások nem csupán képekkel teleaggatott termeket jelentenek, hanem az izlés, a külső artisztikum igen sok követelményének a megvalósítását is feltételezik, feltehetően értékesnek tartjuk a Művészház kiállítási helyiségeinek a fent említett szempontjait.

A kiállításról általánosságban azt mondhatjuk, hogy a modern magyar művészet progresszív törekvéseinek igen értékes dokumentuma. Hogy ez a törekvés immár nemcsak egyesek, hanem egész tábornak a célja s hogy ez a tábor harmonikusan össze tudott verődni szintén igen öröndetes jelenség. Csak a jelszó, az elv közös itt: a progresszív fejlődés, de azonkívül mindenki a maga egyéni nyelvén, pikturális készségével, ambíciójával igyekszik azt elmondani. Hogy nem mindegyiknek sikerül, — hogy az egyéni jelentkezési forma mögött több helyütt másoktól átvett modor (néhol modorosság is), dadogás, tapogatózás is rejtőzik, ezt természetesen kell találnunk, ha tekintetbe vesszük, hogy a kiállítókat tetemes része — csupa

fiatalság. Csak a fiatalságnak lehetnek még ilyen hibái — és erényei is! Hogy az egyik még a naturalizmustól alig differenciálódott impresszionizmus jegyében jelentkezik, míg a mellette levő már a futurizmusra való hajlandóságot mutatja, szintén magától értetődő igazság. Éppen úgy nem lehet megállásnak minősíteni az elsőt, mint nem lehet haladásnak mondani a másikat: hajlamát. Csak az „öregnek” jelentkezik kész és kiforrott kézjeggyel. Hogy Kornstok, Vaszary, Csók, Rippl-Rónai, Katona képeit már a harmadik teremben megismerjük, náluk sem azt jelenti, hogy „megállapodtak”, hanem az ő művészetük tartalma, egész kritérionja annyira az övék, az ő egyéniségük öntudatos és öntudatlan megnyilvánulása, hogy bármiként „váltakoznak” is, ezek művészetük étapéjaiban — egyéniségük minden körülmények között bennük és képeiken megmarad.

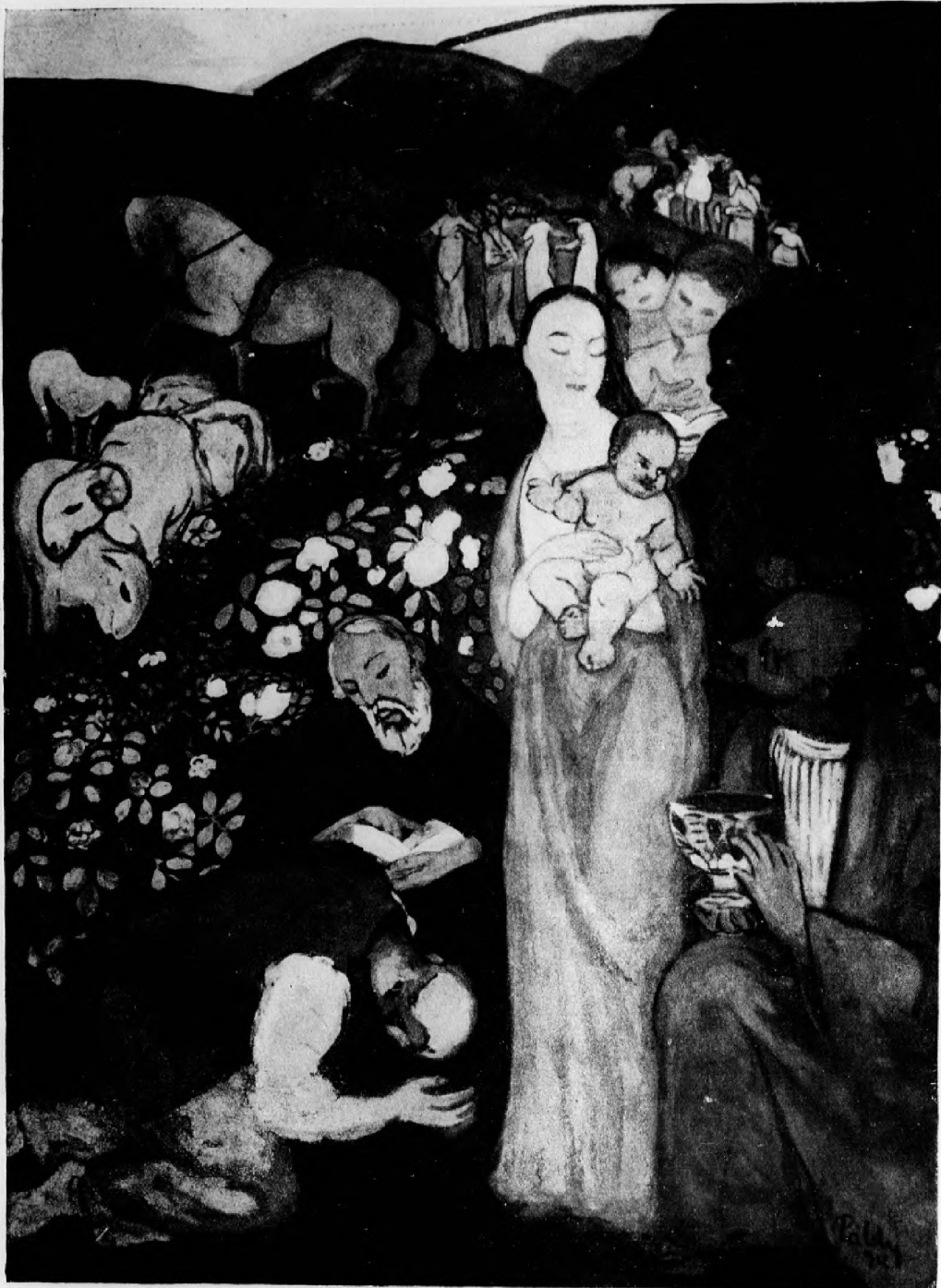
Vannak a fiatalok között is azonban szép számban, akik már kiérdemelték azt az elismerést, hogy van már oeuvrejük, amely egyéni értékeket ad. Kádár Béla, Kiss Rezső, Páldy, Csáktornai, Egrý, Ferenczy Valér, Gara Arnold, Jaschik, Körmendi-Frimm Ervin, Márffy, Pechán, Szigeti, Borszéký, Sassy, Zádors a szobrászok közül főleg Medgyessy, K. Strobl Zsigmond, Körmendi-Frimm Jenő, Pásztor János, K. Szeszák Ferenc és mások már talentumuk olyan készségével és őszinteségével jelennek meg ezen a kiállításon, amely az igazi egyéniség elvitázhatatlan kritériuma. Részletezni a kiállított műtárgyakat talán felesleges is volna. Az egész kiállításon annyi a művészi-érték, sokaknál oly meglepő a haladás, hogy ez a részletezés nagyon is hosszadalmassá válhatna.

A kiállítás rendezése nagyon izléses és csaknem kifogástalan.

Sassy Attila: Krisztus levétele
Attila Sassy: Décroissance du Christ.

Pályadijnyertes mű
Oeuvre couronnée

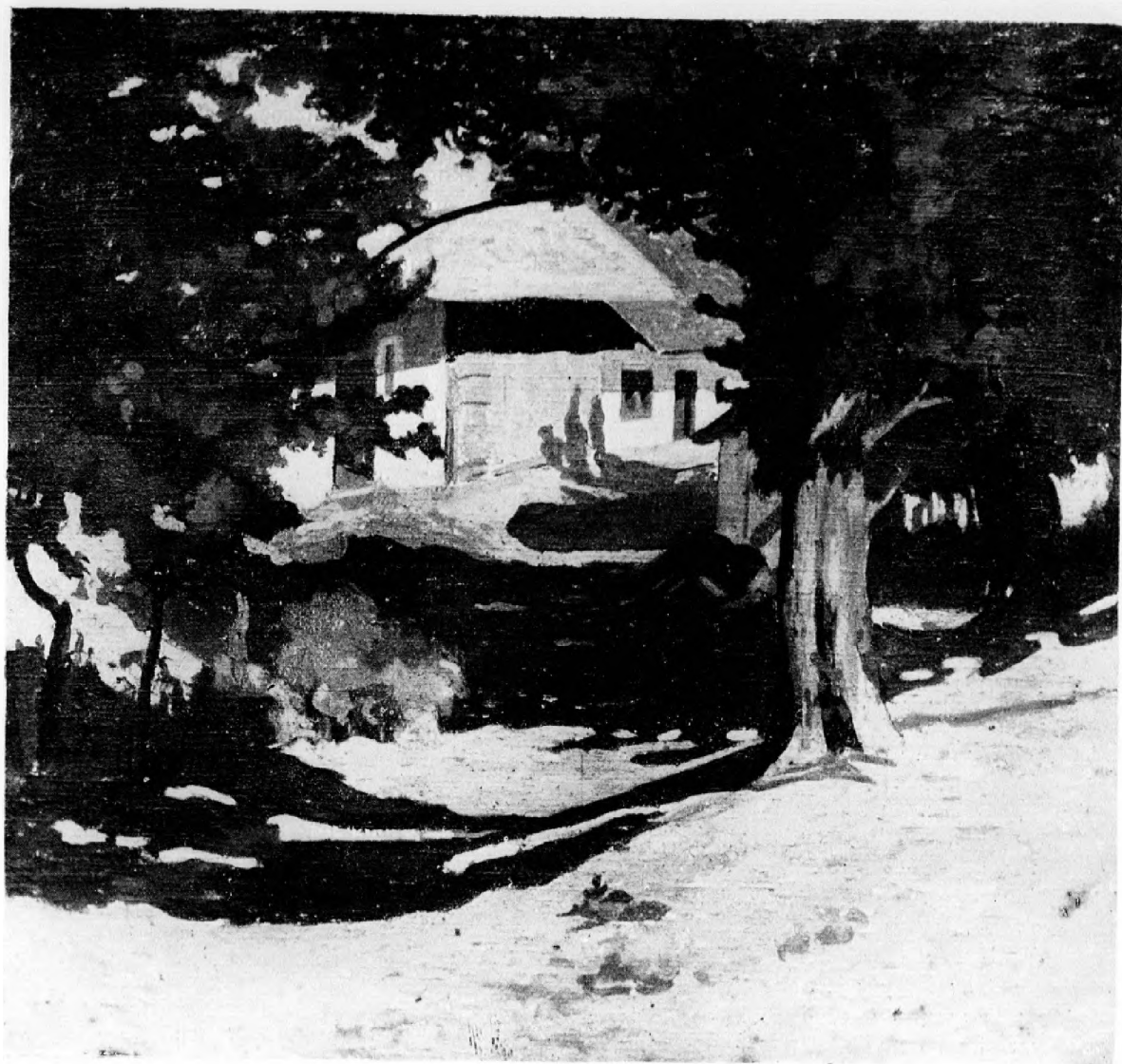

Pályi Zoltán

A Művészház felavató kiállításából

Krisztus és a királyok — Le Christ et les rois

De l'exposition a l'occasion de l'inauguration de la Maison des Arts

Szigeli Jenő

A Művészház felavató kiállításából

Julius — Juillet

De l'exposition a l'occasion de l'inauguration de la Maison des Arts

AZ ELSŐ ÉS A MÁSODIK. (Nemzeti Színház.)

Rothauser Miksa sulyos operáción esett tul. Sokan aggódtak életéért és amidőn mult héten a Művész-ház vernissageán megjelent, hogy hivatalos, nyilvános szereplését újból megkezdje, valamennyien őszinte szeretettel köszöntöttük az okos, igazságos kritikust — Rothauser Miksát.

Később aztán folytatódott a meleg ünneplés a Nemzeti Színház bemutatóján, de ez már a szerzőnek — Ruttkay Györgynek szólt.

Azzal kezdhetjük, hogy elejétől végig kedves, lezögező, érdekes, jóleső estét szerzett a publikumnak. Kasszadarab lesz! De rögtön utána le kell szögezni azt a tény is, hogy a szerző páratlan okossággal választotta meg a színházat is. Ez a darab speciel a Nemzetiben nagyobb sikert fog aratni, mint bárhol. Egy kedves novella, mely nem akar, szándékosan nem akar társadalmi kemény diókat tördelni, hanem megelégszik néhány ember érdekes novellába fűzött történetével, amellet modern, ildomos, irodalmi és minden moralis eltévelyedése mellett erősen erkölcsös: az ilyen darab a nemzeti publikumának való első sorban. E publikum, mely annyira különbözik minden más színházunk közönségétől, főleg az I., II. és IV. kerületből kerül ki, nagyon jól érezte magát. És jól fogja érezni magát mindenki a további előadásokon is, mert Ruttkay munkája becsületes, szép, okos, megnyugtató munka, akár egy Mednyánszky kép. Csak kedveset, csak elismerőt lehet róla mondani, nem vált ki belőlünk nagyobb emóciót, de megnyugtat.

Hiszen csinálhatott volna Ruttkay problémát is!

Csak így kellett volna beállítani a kérdést: mit kell egy családapának tenni, ha belebolondul egy szép vöröshaju lányba és azt anyává teszi. Sulyosbító körülmény: a lány szegény, de szerelemből tette, amit tett és így nem fogad el egy fillért sem,

és huszonegy éves. Az asszony gazdag, de negyven esztendő, így tehát szintén szereti az urát.

Itt akkor jöhetne Brieuxtól kezdve végig minden erkölcsnemesítő intézmény, vagy Bernhard Shaw-val az élén az egész erkölcsi-nihilista egyesület, mint olyan. És hajbakaphatnának és veszekedhetnének és meg volna a probléma, az iránydarab.

De Ruttkay régi kritikus ember, sokat tanult másnak a bőrén Fordit egyet a darabon: a férjet megteszi egy férjnek, az asszonyt megteszi egy asszonynak, olyan speciális helyzetet teremt, hogy vége szakad egyszeribe minden általánosításnak és lejátódik ennek a három embernek a tragédiája. Hogy ez kényelmesebb keret a vélemények elmondására, az szembetűnő. De azért elhangzik egy pár mondat, mely a legkimondottabb iránydarabban is megállja a helyét.

A férjnek választani kell a gazdag feleség és a szegény szerető között és így okoskodik. A gazdag a hitvesem, gyermekem anyja, sokkal tartozom neki, de gazdag. Ha elhagyom, meg van a módja annak, hogy boldogulhasson. De mit adok annak a szegény leánynak, aki szegénysége tudatában mindenét nekem adta? Örömét, boldogságát tolem várja?

Igy — kétségtelenül — csak finom lelkű ember gondolkodhatik. De ha a vagyon tényleg ilyen nagy szerepet játszik a házassági összetartozandóságban, akkor én, a vagyonos feleség ugyancsak ráijesztenék az uramra és azt mondanám: kedves férjem, légy örökké résen, mert ha én megcsallak és tegyük fel, hogy rajtakapsz és kiüzöl a lakásodból, akkor én nem fogok ám bünbocsánatért könyörögni, hanem elhagylak és a pénzből uriasan megélek.

Éppen ezért te nem fogsz kiüzni, sőt te okos ember vagy és nem is fogsz rajtakapni és éppen ezért én bátran meg is csallhatlak!

Ezt azonban csak a vigjáték asszonya mondhatja. E darab asszonya azonban a szelid, jó a martir. Szóval Alszeghy Irma.

A véletlen egymásután hozta a Bellát és Ruttkay darabját. Mindkettőben családós ember csábit el egy lányt. Bella is, Margit is önzetlenül szeretik a férfit. És főleg az erkölcsi felfogás az, mely mind a két lányban rokon. Egyik sem bánja a tettét, nincs megbánás, nincs szégyen. Mindkettő a saját fiatal-ságával, huszonegy évével magyarázza — de nem menti cselekedetét. Bizonyos morális nihilizmus lett urrá e két lány felett. Mindegyik az önön két kezével akarja a sorsát megalapozni és mindegyikben színészvér csörgedez.

A harmadik felvonás külön érdekességet nyújt. Egy Hamlet-szerű szinpad van a nagy szinpadon. És ezen oly jelenet játszódik le, mely szorosan egybe-

Mednyánszky László báró

A Művészház felavató kiállításából

Hegyi táj — Paysage montagnard

De l'exposition a l'occasion de l'inauguration de la Maison des Arts

fonódik az egész darabbal. Ami a második szinpadon történik, az — akárcsak Hamletben — kiegészítő része a darabnak. Itt nem is lehet szó Hamlet „utánérzéséről“. Ezt nem szabad gunyosan rokonságnak nevezni. Ez lényegileg ugyanaz, mint Hamlet, de tudatosan ugyanaz. Mert a jelenet modern miliője, ujszerű beállítása teljesen felmenti az írókat az investio vádjá alól.

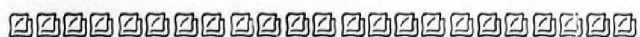
Tudni kell, hogy a férj elveszi a szegény leányt. Az első feleség pedig nőül megy egy régi imádójához. A két házaspár egy hotel — szinpaddal felszerelt — termében találkozik, hol az első számu férj, ki mellesleg híres író, most készülő darabjából játszik el egy jelenetet. A darab a saját sorsát tárgyazza. És látjuk (legalább a töredék szerint így látjuk), hogy az írókat az új család kiszipolyozta, „kiszivta utolsó agysejtjét is“ és a tönkretett ember színjátszás közben észreveszi a nézőközönség soraiban első feleségét. Megakad a szó a torkán, lerohan a kis szinpadról és az első asszony lábai elé borul.

Már most több oldalról hallottam, hogy az író bizonytalanságban hagyta a publikumot, vajjon tényleg a saját sorsát írta-e meg és tényleg ilyen szerencsétlenül járt-e a második asszonnyal?

Én azt hiszem, hogy megokolatlan ez az aggodalom. Az író nem írta meg hiven a saját életét. Hiszen látjuk, amikor megérkezik a hotelbe, harmonikus életet él az új családjával, sőt meg is említi az asszonynak, hogy az író nem tartozik beszámolóssal, vajjon szindarabjában hazudik-e vagy sem. Tehát előre bejelenti, hogy a megírt darabjában, illetve az előadott töredékben nem fog ragaszkodni a valósághoz. Tehát a kis szindarabnak nagy elkeseredettsége, az a kiszipolyozás nem igaz, mert hiszen tudjuk, hogy a valóság rovására a darabjának tesz koncessziót. Hogy mégis az első asszony lábához borul: ez a nagy extázisnak, a „beleélésnek“, a beleloolásnak tulajdonítható, no meg annak, hogy a lelke mélyén mégis csak maradt valami az elsőből.

A publikumnak nem kell bizonytalanságban maradnia, legkevésbé afelől, hogy kedves, szórakoztató estélye volt.

Domokos Lajos.

VOJNITS — BELLA.

Én nem tudom, miért szidják már megint azt a szegény Akadémiát? Soha konzekvensebben, férfiasabban nem járt el, mint múlt héten a Vojnits-féle vesszőfutáskor.

Az ördög sem keresi már, hogy mi mindent kívánt a jó, öreg Vojnits, a mindenkorai szerző-championtól, amikor a pénzt kínálta neki; de azt mindenki tudja,

hogy az Akadémia mit kíván a megjutalmazott műtől.

Először is azt kívánja, hogy azt más ne kívánja! Megkívánja a Költészet, Rhetorika és Stilisztika (negyedik bővített Riedl) minden követelményét. Megkívánja az Akadémia szubvencióján megjelent könyvekben olvasható recipék szerinti drámai felépítést, kibontakozást, fejlődést, bukást. (Az utóbbi aztán természetesen nemcsak a „hösre“ vonatkozik.)

És mit kell látnunk, Uraim! Azt kell látnunk, hogy a magyar szerzők teljesen fumigálják az Akadémia követeléseit.

Megcsinálják a szindarabjaikat anélkül, hogy az Akadémiától tanácsot, utbaigazítást kérnének. Meghódítanak két világrészt az Akadémia nélkül. Sőt majdnem azt mondtam, hogy az Akadémia dacára. Nem respektálják Riedlt, Lehrt, Heinrichet és a többi tudós mestert, kiknek tankönyveit ugyancsak magolták iskoláskorukban és most úgy tesznek, mint a rakoncátlan fickók, mihelyt kiszabadultak az iskolából, fütyülnek a tanító bácsira.

Ennyi hálátlanság, ennyi nemtörődömség persze hogy felbőszíti a magyar hiv. bölcsesség kutforrását! Én igazán nem is értem, hogy mernek ezek az ágrólszakadt magyar szerzők így ellenkezni a Magy. Kir. Tud. Akadémiával. Pedig tudhatnák, hogy ott ész vagy pénz mindig van. És tényleg: pénzük, az rengeteg van! És most ime, kiadták a Vojnits-díjat „Éva boszorkánynak“. Nem megosztva, hanem csak úgy gavallérosan az egészset egyben.

És Herceg Ferenc, akire mondhatnak bármi rosszat, mondhatják, hogy ál-dzsentrí, hogy Tisza Ferenc, hogy Herceg Gyurkovics, hogy jó író, mondhatnak bármit, de hogy udvariatlan ember, azt nem mondhatja róla senki. És ez a Herczeg Ferenc úgy mutatkozott a Vojnits-díj elnyerésekor, hogy — hát mit csináljak, vissza nem utasíthatom, ilyenkor nem illik bírálatot mondanom az Akadémiáról!

Ha már ez is megtörténhetett, akkor nagyon kétes értékű lehet ez a megtiszteltetés.

*

De elhangzott néhány szó ez alkalommal Szomorj Dezső „Bellá“-járól. Ennek a darabnak ugyan ki nem adhatták a Vojnits-díjat. Pedig előre bocsájtom, van néhány oldala, amely megüti az akadémiai mértéket. Először is a gyönyörű nyelve, az a különös, kesernyés, poétikus nyelv, amely épp oly gyönyörű, mint alkalmatlan. Másodszor a frissesség hiánya. Az első és második felvonás vontatott, unalmas. Ettől ugyan — mondom — megkaphatta volna az akadémiai elismerést: de az Akadémia sok hibát talált benne és hála e hibáknak, telt házakkal megy a Bella.

A harmadik felvonás lüktető, izzó impresszióival

Glatz Oszkár

A Művészház felavató kiállításából

Olajfestmény — Peinture a l'huile

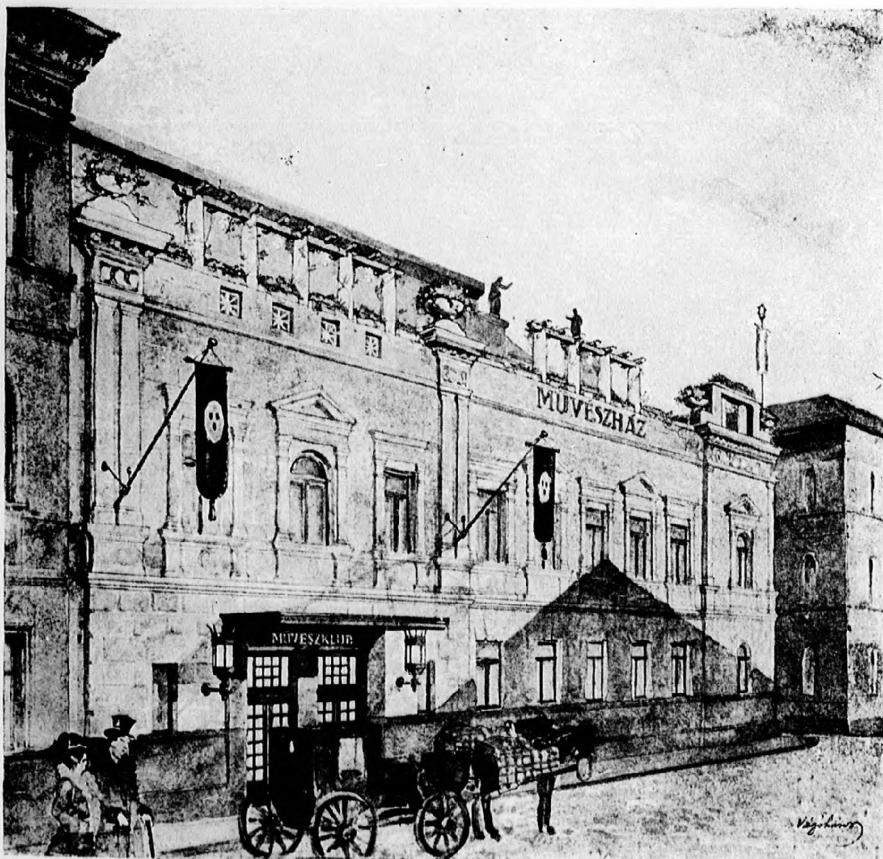
De l'exposition a l'occasion de l'inauguration de la Maison des Arts

hagyja el az ember a színházat és úgy megfélekedzik arról, hogy az első kettőben gyakran nézte a nagy csillárt és a páholyokat.

Egy asszony, egy színésznő, ki az első két felvonást azzal tölti ki (a felvonásközöket is beleértve), hogy mert az első szeretője elhagyta, odadobja magát — férje kivételével — mindenkinek, a tenoristának, zsurnalisztának, szerzőnek, huszárönkéntesnek, ez az asszony megvallja most az „elsőnek” hogy ez a züllés, ez a malackodás csak azért történt, hogy: „neki” fájdalmat okozzon. Egy-egy kalandjának penészes, rothadt virágszálát csokorba kötve nyújtja át a csábitónak: **ez a te műved.** Ez a gondolat új, ez

megkapó. De mindenek előtt és mindenek fölött állott Varsányi Irén. Eddig lehetett nagy művésznő, igazi naiva; bájos teremtés, de a Bella óta nagy, nagyon nagy színésznő. Aki egyéniségével, saját maga gondolkodásával homlokegyenest ellenkező szerepet ennyire kiragad a betűk, a sorok homályából, ily érhetően inkarnálja azt, amit a szerző elgondolhatott, de meg nem irt — az semmi más, csak színésznő.

A „Bella” az Varsányié! Ha ezt a szerepet bárki más játsza, ismétlem bárki más, akkor azt mondtuk volna: erotika. De ha Varsányi Irén arcára, szenvedésére gondolok, akkor eszembe jut sok pesti lánynak hasonló sorsa és azt mondom: ez az élet!

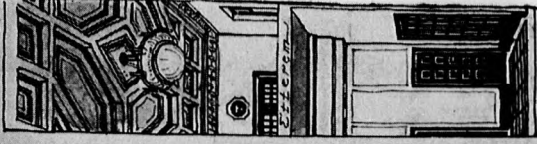

A Művészház
Rózsá-utcai
homlokzata.

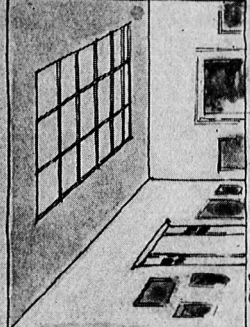
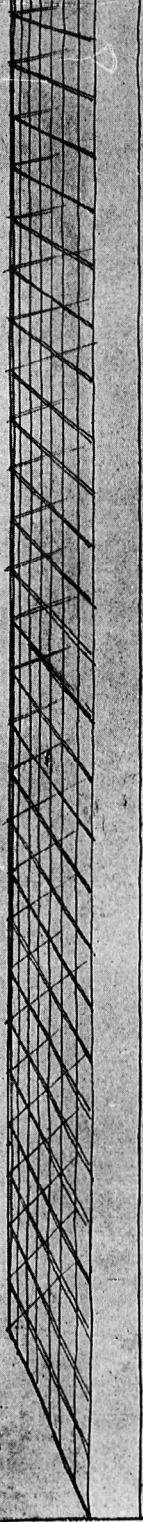
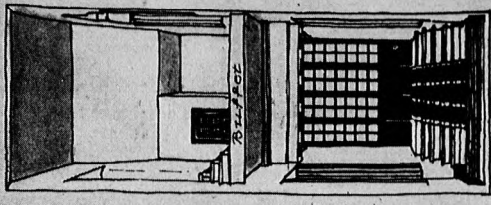
La façade de la
Maison des Arts,
donnant sur la
Rue-Rózsá.

Művésziate

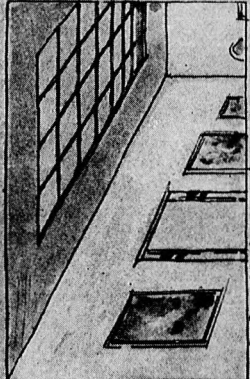
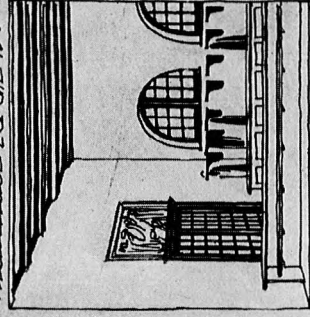
1914. évi
 Budapesti
 Kiállítás

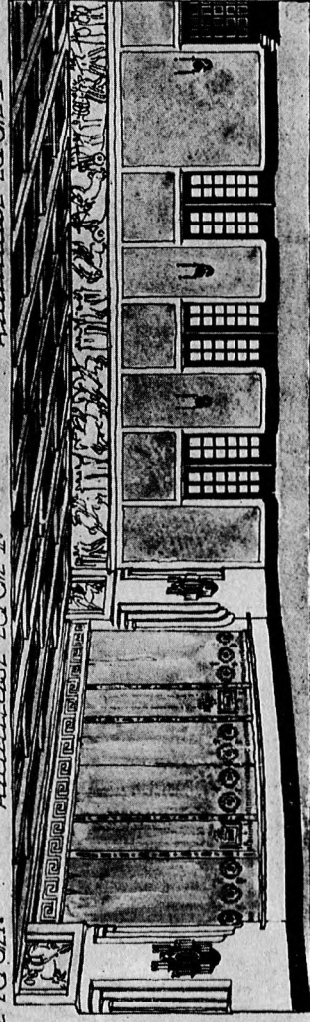
Művészeti múzeum és előcsarnoka

Kiállítási terem IV.

Kiállítási terem I.

Művésziate Művészeti díszterme

Kiállítási terem I.

Színház

Egry József

A Művészház felavató kiállításából

Symbolum

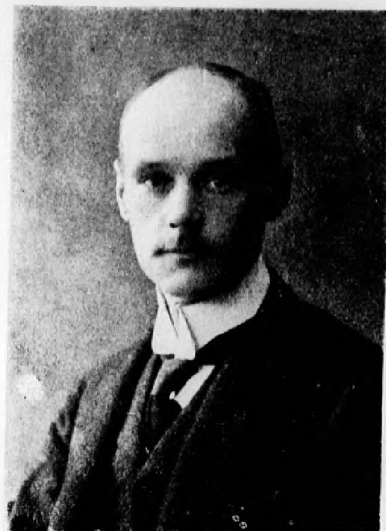
De l'exposition a l'occasion de l'inauguration de la Maison des Arts

MŰVÉSZLAKOMA.

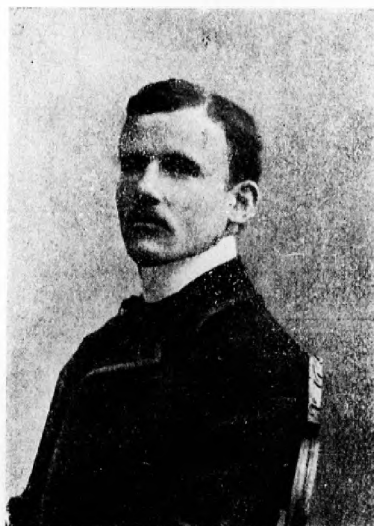
A „Művészház“ felavató kiállításán kitüntetett művészek tiszteletére barátságos lakomát rendeztek f. hó 7-én este, művésztársaik és egynéhány műbarát az új „Művészklub“ disztermében.

Az első felköszöntőt az ünnepeltekre Kernstok Károly alelnök mondotta, meleg szavaiban ünnepelven a fiatal progresszív művészeket, mint a jövő óriásait.

Utána dr. Rózsa Miklós igazgató Rippl-Rónai Józsefet,

TELEGI GÉZA GRÓF
a Művészház elnöke
le président de la Maison des Arts

RÓZSA MIKLÓS Dr.
a Művészház igazgatója
le directeur de la Maison des Arts

AZ ÚJ MŰVÉSZHÁZ
MEGALAPÍTÓI

LES FONDATEURS DE LA
NOUVELLE MAISON DES ARTS

VÁGÓ LÁSZLÓ
a Művészház újjáépítője
le Reconstructeur de la Maison des Arts

a Művészház nagy aranyérmének nyertesét köszöntötte és ünnepelte.

A vidéki csoportok képviselői mondták még el szellemes üdvözlőket, majd Lehel Ferenc mondott felköszöntőt a zsüri tagjaira. Legutolsónak Vidor Marci, a jönnö költő mondtotta el szellemes verses tószóját.

Éjféltájban az egész társaság az emeletre vonult s a kiállítási termekben folytatták a társalgást, hol a késő éjjeli órákig a legkellemesebb hangulatban maradt együtt.

A „Művészház“ elnöke, gróf Telegi Géza, valamint több művész és műbarát táviratilag mentette ki magát és üdvözölte az ünnepeltek.

A Művészház lépcsőcsarnoka

La cage d'escalier de la „Maison des Arts“

Kávéház

ÜZLETI HIREK.

Általában igen rossz konjunkturáról számolhatunk be. A kávéházak személyforgalma nem marad mögötte a tavalyinak, de a pénzületi forgalom különösen az esteli üzleteknél általában igen megcsappant még a legjobb üzletekben is.

Ennek oka az általános gazdasági depression felül talán még a házbér-negyed terhes dátumában is kereshető, amely nyomasztólag hat úgy a közönségre, mint az üzleti életre. Fokozottabbmértékben érzik ezeket az állapotokat az amugy is gyengébb menetelű és hiányosabban megalapozott üzletek. Most is, mint már régebben, több kávéház áll válságban, kizárólag a külső városrészekben alapított kávéházak közül, nevezetesen az Andrassy, Riviera, Grado, Frúhauf és az Arco kávéházak, melyek a születésükben rejő betegségeket nem bírták kiheverni, sőt az utóbbit már f. hó 4-én be is zárták. Az egészséges fejlődés és szolid üzleti vállalkozás szempontjából ezek az esetek semilyen

jelentőséggel nem bírnak és a város belső területén levő üzletek könnyen veszik fel a versenyt legszilárdabban megalapozott lipótvárosi nagy kereskedésekkel is. (Ámbár ezzel ma nem mondtunk nagyot!) A szakmát nem kell féltetni, mert annak csak előnyére válhatik, ha a nagy özönvíz után egészséges, fejlődésképes üzleteket fog itt találni a vágyva-vágyott Messiás, a jobb konjunktura.

STERN VILMOS. Akár úgy is kezdeném, hogy állítólag megint megölt valakit a házbér. Ez a rettenetes helyzet, mely egyre-másra söpri el az egzisztenciákat, tesz lehetetlenné minden üzletet, megbénítja a legtisztességesebb törekvéseket is! Lehetne erről megdöbbenően szomorú képet adni; nem kellene mást tenni,

mint a multesztendőben megfeneklett tisztességes ambíciók hosszú sorát leírni. Akik évek során át szorgalommal gyűjtötték a garast, törlesztették adósságaikat abban a hitben, hogy az egymásra következő esztendők türrhető jövedelme hozzásegíti őket a tehermentességhez. Hogy ez az esztendő halomra döntött sok ilyen becsületes iparkodást és vele együtt sok becsületes iparkodót, azt sajnos nagyon jól tudjuk. És mégis megdöbbenett mindenkit az a hír, hogy Stern Vilmos ily szomorú módon akart megszabadulni a nyomasztó gondok alól. Szegény barátunk önkezeivel vetett véget életének. Amíg a nagyszabású, könnyelmű gründolók törttek le, addig azzal vigasztaltuk magunkat,

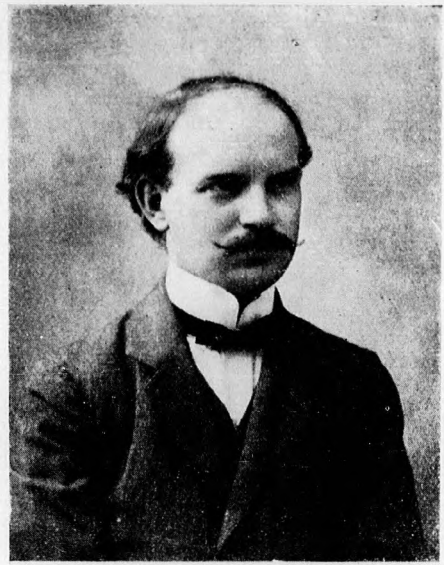
WALTER KÁROLY

a budapesti kávéipartársulat szakirányú tanonciskolájának igazgató-tanára
le directeur de l'école d'application de la société des cafetiers de Budapest

hogy lelkiismeretlenségüket elérte a nemezis. De amikor ilyen tisztességes, derék emberek vallják be rettentő őszinteséggel, hogy ennél a mai helyzetnél még a halál is kedvesebb, ez már jogosulttá teszi homlokunk ráncait. Közel husz esztendeje ismertem Stern Vilmost, mindig csak jót tudtam róla és ime itt tudta hagyni feleségét és két gyermekét. Micsoda rettenetes lelkiharc, milyen nyomasztó

Ninhold Ferenc

Augusztin Oszkár

Cservenka Károly

Varsányi Lipót

A BUDAPESTI KÁVÉSIPARTÁRSULAT SZAKIRANYI TANONCISKOLÁJÁNAK TANÁRI KARA
LES PROFESSEURS DE L'ÉCOLE D'APPLICATION DE LA SOCIÉTÉ DES CAFETIERS DE BUDAPEST

kétségbeesés előzhette meg ezt a kínos elhatározását. És amidőn most benső barátsággal mondunk neki istenhozzádot és sok szeretettel nézünk árván maradt családjára, térjünk vissza annál nagyobb önbizalommal és akarással a saját portánkra.

A BUDAPESTI KÁVÉSOK SZAKIRÁNYU TANONCISKOLÁJÁNAK TANÁRI KARA. A januári kávésvacsorának — melyet ezuttal tartottak először Mitrovác Adolf „Magyar Korona“ (volt Dukász) vendéglőjében — különös érdekessége volt. A budapesti kávésiipartársulat szakirányu tanonciskolájának tanári kara jelent meg először ilyen minőségben — Walter Károly igazgatóval az élén — ebben a körben, melynek minden egyes tagja örömmel ragadta meg az alkalmat, hogy úgy az iskola lényege, mint annak tanárai iránt tisztelő bizalmát tolmácsolja. Az egész társaság szokatlan, de érthető melegséggel olvadt össze a vendégek ünneplésében. Az első felköszöntőt Upor József alelnök mondotta és az ipartársulat vezetősége nevében melegen üdvözölte a vendégeket, biztosítva őket szeretetükről. A tanári kar nevében Walter Károly igazgató köszönte meg Upor szeretetteljes meleg szavait. Reméli, hogy eredménnyel fog új hivatásában dolgozhatni, támaszkodik kollegáinak ügyszeretetére és bizalommal várja a sikert. Egyebekben pedig nem új neki ez a terrenum, hiszen ő maga is vendéglősgyerek. Utána aztán megindult a barátságos felköszöntők áradata. Felszólaít Gárdonyi József, a kávészövetség agilis alelnöke, Berger Leó örökös alelnök, ki ötletesen sikerült példakkal illusztrálta, hogy miben látja az új iskola legfőbb hivatását. A tósztok sorát

még Vásárhelyi tanár, Brück Károly szövetségi alelnök, F. Kiss Lajos, Katona Géza, Mészáros Győző tarkították. Valósággal tanulmányyszerű volt F. Kiss Lajos és dr. Kemény Géza tanácsjegyző felszólalása, melyben az intézmény szociális jelentőségének megvilágítását nyertük. A vacsorán sajnálattal nélkülöztük Weingruber Ignác elnököt, kit családi okok gátoltak a megjelenésben. Az új intézmény tanári karát bemutatjuk olvasóinknak és reméljük, hogy közösen fogunk örülni az elért eredményeknek. A magunk részéről készsággel bocsájtjuk baráti eszközeinket e kulturális és társadalmi intézmény rendelkezésére.

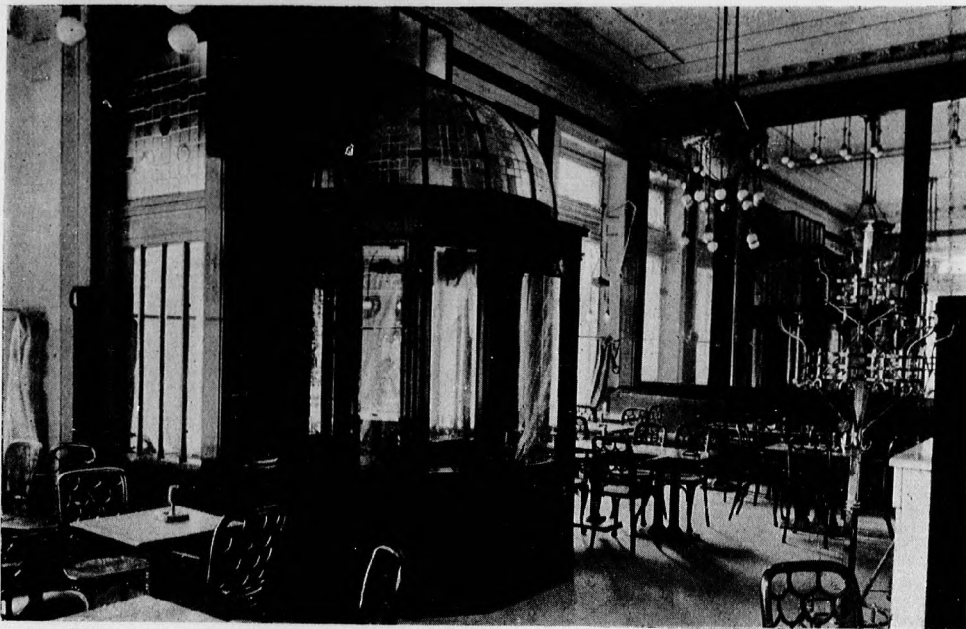
A „FIUME“ kávéház új berendezéséről bemutatunk két felvételt olvasóinknak.

A „WESTEND“ ÉVFORDULÓJA. Egy esztendeje mult, hogy Sebők Mór megnyitotta a Westendet. Azt a bájos, izléses kávéházat, melymindennemű székesegyház stílustól menten az otthonos előkelőség benyomását kelti. Az üzlet — a túlzusfolt Körut auspiciumai ellenére — a legszebben indult és ma az első esztendő leforgása után fölényesen mosolyog a gazda a tavalyi kishitűeken. Kedves jelétadta a szeretreméltó gazdának, az első évfordulón vendégül látta a kávéház berendezésekor vele dolgozó műépitészeket, a szállítók egy részét és néhány jó barátját. A kávéház souterrainjében pazar asztal várta a kis társaságot és ez a családi jelleg a legfesztelenebb jó kedvet teremtette meg. A „szem-szájnak ingere“ csak külső megnyilatkozása volt a házigazdáknak, kiknek egyéni szeretetreméltósága adta meg a bensőséges értékét e kedves estének. Egy odavetődött amatőr jóakaratóból mutatjuk be a baráti együttest.

A „Westend“ kávéház megnyitásának évfordulója alkalmából rendezett intim lakoma résztvevői.

Les assistants an festin intime, donné a l'occasion de l'anniversaire de l'ouverture du Café „Westend“

Az újonnan berendezett „Fiume“ kávéház Budapesten.

La Café nouvellement ameublé „Fiume“ à Budapest

TELEFON:
József 55-2

WOLFNER

ezelőtt Kurz Lipót és T^a cinkografiai műintézet
BUDAPEST, VIII. KER., HUNYADY-UTCA 32

BUDAPESTI FAÁRU- ÉS FAMEGMUNKÁLÓGYÁR
Budapest, X. ker., Kőbányai-ut 41/c.
Épületmunkák, famegmunkálások,
Telefon 127—70. mindennemű asztalos - munkák.

SZIRCH IMRE TELEFON
FÉM- ÉS BRONZÁRU-GYÁRA 56—95
GYÁR ÉS IRODA:
BUDAPEST, VII., GARAY-UTCA 40. SZ.

Mindennemű butor- és épületvasalások, a legegyszerűbbtől a legdiszesebb
kivitelig. **KÜLÖNLEGESSÉGEI KÁVÉHAZI BRONZMUNKÁKBAN:**
Fémtekeasztalábak, asztaltalapatok és szőlfogó-ajtók bevonása, ajtóvédő-
és függönyrudak, valamint egyéb e szakmába vágó cikkek gyártása
..... KÖLTSÉGVETÉSSEL DIJMENTESEN SZOLGÁLOK.

Hajdu Dénes épület- és műlakatos
BUDAPEST, VII.,
Munkás-utca 11. sz.
Készít mindennemű lakatos disz munkákat vasból és rézből.

Fack Pál vasáru, épület- és butor-
vasalás, szerszám, házi és
konyhaberendezések raktára
Budapest, VII., Rákóczi-ut 49. Telefon 58-88.

HÉBEL KÁVÉHÁZ
Budapest, IX., Ferenc-körut 25.
Naponta hangverseny.
Telefon. ooo Telefon.

A KELETI KÁVÉHÁZ

uj billiárdtermei fővárosunk látványossága.
BUDAPEST, VII., BAROSS-TÉR 14. SZÁM.
Tulajdonos: Szántó Béla. — Naponta elsődrendű zene.

SIMPLON KÁVÉHÁZ

BUDAPEST, VIII., JÓZSEF-KÖRUT 8. SZÁM.
TULAJDONOS KALLOS MÁRKUS.
TELEFON JÓZSEF 20-34 és 20-36. NAPONTA ZENE.

“AUER”

MAGYAR GÁZIZZÓFÉNY RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.
BUDAPEST, VI. KER., VÁCI-KÖRUT 3. SZÁM.

Csillárgyár. Karbantartási osztály.
Telefon: 16-20. Este 6 órától: 12-90.

Gross Ödön “OSTENDE” nagykávéháza Naponta id. Banda Marci
BUDAPEST, VII. KER., RÁKÓCZI-UT 20. SZÁM. ♦ TELEFON 24-32. zenekara hangversenyez.

NÉMETH VILMOS - VÁLLALKOZÓ

BUDAPEST, VIII., NAGYFUVAROS-UTCA 23. SZÁM.

Elvállal kőmives-, rabitz- és mindenféle átalakítási és építési munkálatokat.

Thonet Testvérek

tömören hajlitott fabutor-
gyárainak főraktára

Telefon 11-68.

Budapest, IV., Váci-utca 11.

SOMLÓ

DISZITŐ,
FESTŐ,
MÁZOLÓ

Budapest, VI., Rózsa-u. 27. Telefon 157-54.

MAJOROS KÁROLY

üvegfestő és mozaikrakó-műhelye

Budapest, VI. ker., Országbíró-utca 33. szám.

Telefon 170-3.

⊗ UNGÁR MÓR ⊗

BANKÜZLETE

Budapest, VII. ker., Rákóczi-ut 10.

Telefon interurban 143-92.

Cégem nemcsak a szállodák és kávéházak közvetítésével, hanem azok finanszírozásával is foglalkozik. Convertál ezen szakmában tartozásokat, rendez fizetésképtelenségeket és fizetési zavarokat. Keresztül-viz discréten minden e szakmába vágó transactiókat.

Glück Márton és Fia

jégszekrények és sörkimérő-készülékek gyára.
Eiskasten und Bierausschankapparaten Fabrik

BUDAPEST

Főüzlet — Musterniederlage
VI., HAJÓS-UTCA 17. SZÁM.

Gyár — Fabrikappartements
IX., TŰZOLTÓ-UTCA 79. SZ.

TELEFON: 80-61.

TELEFON 109-59.

KÉSZIT ÉS RAKTÁRON TART mindennemű kávéházi, vendéglői, szállodai és üzleti berendezést. — Nagy választék kávéházi és vendéglői fehérműekben. Berendorfi alpacca- és china-ezüstből dus gyári raktár.

⊗ TÜKÖRGYÁR ⊗

CARL BECK WIEN

GYÁR ÉS IRODA:

XIV., MÄRZSTRASSE 109

TELEFON H 21

VEZÉRKÉPVISELET MAGYARORSZÁG RÉSZÉRE:

KOFFLER JAQUES Budapest, VII., Dob-u. 9.

Tükörköszörülés, tükörberakás minden dimenzióban. — Különlegesség: Kirakatablak-diszítések modern művegezéssel minden szakma részére saját tervek szerint.

UJ! UJ! Modern velencei köszörülés művészies butorok részére saját minták és rajzok szerint.

MINTARAKTÁR:

VI., Königsklostergasse 3. Telefonszám: 4128.

FELHIVÁS
BELEPÉSRE

A

SZENT-GYÖRGY-CZÉH MAGYAR AMATŐRÖK ÉS GYÜJTŐK EGYESÜLETÉBE

A Szent-György-Czéh Magyar Amatőrök és Gyűjtők Egyesülete 1909-ben alakult meg *Andrássy Gyula* gróf elnöklete alatt. — Tevékenysége kiterjed a következőkre: *művészeti sétákat* (látogatásokat) rendez az egyébként hozzá nem férhető magángyűjteményekbe; eddig megtekintésre kerültek *Andrássy Géza* grófnak, *Batthyány Gézáné* grófnénak, *Károlyi Imre* grófnak, *Kohner Adolf* bárónak, *Szapáry László* grófnak és az *esztergomi* székeskáptalannak gyűjteményei; vidékre automobil kirándulások; tervbe van véve kb. 80 fővárosi és vidéki magángyűjtemény és kastély megtekintése; e művészeti sétákon a Szent-György-Czéh Magyar Amatőrök és Gyűjtők Egyesülete tagjai díjtalanul vesznek részt; a művészeti sétákat rendezendő szakosztály elnöke *Batthyány Gyula* gróf; rendszeres *művészeti aukciókat* (eddig tizenháromat) rendez; a tagok az aukciókon, mint beküldők és eladók is résztvesznek, vásárlásoknál pedig a nemtagokkal szemben 10% előnyben részesülnek;

tagjainak díjtalanul szakvéleménnyel szolgál (expertise);

kiadja *A Gyűjtő* c. illusztrált revuet; *A Gyűjtő* a legszebb magyar művészeti folyóirat; figyelme kiterjed mindarra, ami gyűjtőinket és amatőrjeinket csak érdekelheti;

kiállításokat és felolvasásokat rendez, melyeket a tagok családtagjaikkal együtt díjtalanul látogathatnak; a nemrégiben az Iparművészeti Múzeum helyiségében rendezett retrospektív kisplasztikai kiállítás a külföld figyelmét is felénk irányította; legközelebbi kiállítások: *nemzetközi ex-libris-kiállítás*; *Bayros Ferenc kollektív kiállítása* stb.

Ezenkívül a tagok a *Könyves Kálmán* kiállításait díjtalanul, a Nemzeti Szalon és Művészház kiállításait kedvezményes áron tekinthetik meg.

A Szent-György-Czéh Magyar Amatőrök és Gyűjtők Egyesülete igazgatósága a következő tagokból áll: Elnök: **Andrássy Gyula** gróf. Alelnökök: **Apponyi Sándor** gróf, **Glück Frigyes**, **Hadik-Barkóczy Endre** gróf, **Hatvany József** báró, **Hatvany Károly** báró, **Herzog Mór** báró, **Kohner Adolf** báró, **Teleki Sándor** gróf, **Zsolnay Miklós**. Igazgatósági tagok: **Ary Pál** dr., **Baumgarten Nándor** dr., **Meller Simon** dr., **Nemes Marcell**, **Siklóssy László** dr., **Wildner Ödön**.

A Szent-György-Czéh Magyar Amatőrök és Gyűjtők Egyesülete tagjai műkereskedők nem lehetnek. Tagsági díj rendes tag részére évi 25 korona. Tagokul jelentkezni lehet a

Szent-György-Czéh Magyar Amatőrök és Gyűjtők Egyesülete igazgatóságánál (Budapest, VIII. ker., Üllői-ut 14.)

Belatiny Casino brut.

Magyar kir. országos központi mintapince és a Magyar kir. kincstári borok főelárusításának vezérképviselője:

SZÖLLÖSI TIVADAR, BUDAPEST, VII. KER., WESSELÉNYI-UTCA 6. SZÁM.

SPITZ TESTVÉREK

□□□ ÉKSZERÉSZEK ÉS ÓRÁSOK □□□
KÁVÉHÁZI ÁLLÓ, DISZ- ÉS ÜVEGLAP-ÓRÁK KÉSZÍTŐI

BUDAPEST, V., BÁLVÁNY-U. 2

□□□ TELEFON 179-33. □□□

GRÜNFELD MIKSA

LIKÖRGYÁROS

BUDAPEST, VII., SZÖVETSÉG-U. 9.

TELEFON: 56-74.

Palackosr-osztály: VII.,
Munkás-utca 3. szám.
Telefon-szám: 24-89.

Az Első Magyar Rész-
vény Serfőzde és a
Müncheni „Kindlbräu”
magyarors. főlerakata

"ASTOR" KÁVÉHÁZ

Budapest, VII., Erzsébet-körut 41.

KÓCZÉ ANTAL ÉS FIA zenekara hangversenyez.

BAUM LIPÓT SZOBRÁSZ

Budapest, VII., Hermina-ut 41. sz.

Készít mindennemű gipsz-, kő-, műkő-, stuccatur, Rabbitz- és műmárvány-munkákat. Ajánl mint különlegességet: stucco-mennyezeteket. □□□ Telefon: 154-45.

KÁVÉHÁZI FELSZERELÉSEK VÁLLALATA

S AJÓ ÉS CSERMELY

BUDAPEST VIII, RÁKÓCZI-UT 69.

TELEFON 120-72. INTERURBAN.

ÁLLANDÓAN RAKTÁRON: elefántcsontgolyó, dákö, kréta, billiárd-mantinell, billiárd- és játékasztal posztó, sakk, dominó, tábla, szivacs stb. a legnagyobb választékban. Elvállaljuk billiárdok állandó jókarbantartását.

Kávéházi s vendéglői berendezéseket, alpacca, chinaezüst árut vesz és elad

BRAUN GYULA BUDAPEST, VII., SÍP-
UTCA 14. TELEFON 161-44.

Zimmermann és Lovász

Tapétaraktár, mennyezetdiszgyár, festő, diszítő, mázoló

Budapest, VII., Almásy-tér 16. Telefon 171-29.

MODERN CÍMTABLA

FESTÉSZET

Bokros Klein
TELEFON: 108-37.

Alexy Traján Béla, Fényképész

BUDAPEST, VIII. KER., RIGÓ-UTCA 14. SZ.
.....
Telefon: 154-65.

Goldstein Ignác

elektrotechnikus

Telefonszám 18-29.

Budapest, VII., Kazinczy-utca 53. szám.

Telefonszám 18-29.

Villanyos berendezés és karbantartási vállalat.
Villanyvezetékek. Villanyventilatorok. Villany-
telepek Csengők.

"ASBESTIT"

a jelenkor legjobb hézagmentes asbestpadlója és falburkolata, gyártja a Magyar Asbestit Padlógyár

Rácz József

Telefon 63-24.

BUDAPEST, VII., ELEMÉR-UTCA 11.

Hirschler és Török

Tükör-, kép-, képeret-, üvegcsiszoló-,
rézfoglaló- és üvegfoncso-
rozó-gyár

Iroda és raktár: Budapest, V., Lipót-körút 18. szám.

SCHNEININGER SÁNDOR
KÁRPITOS ÉS DISZTÓ

TELEFON 177-32.

BUDAPEST, V., AULICH-UTCA 3. SZ.

TÖRÖK ÉS CSONGRÁDY

BUDAPEST, IX. KER.,
SZVETENAY-UTCA 4.
TELEFON 59-19 SZ.

☒ KÁVÉHÁZI ☒
BERENDEZÉSEK.
KÖLTSÉGVETÉSEK
☒☒ DITJALANUL. ☒☒

IPARMŰVÉSZETI ÉS LAK-
BERENDEZÉSI FÉM-TÁR-
GYÁK, U. M.: CSILLÁROK,
FALIKÁROK, KANDALLÓK
ÉS PORTÁLDISZEK, FÉM-
SZOBRÁSZAT, DISZPLA-
KETTEK, BÚTORVERETEK
TERVSZERINTI KÉSZÍTÉSE
ÉS GALVANOPLASZTIKAI
☒ SOKSZOROSÍTÁSA. ☒

DIPOLD JÁNOS

műlakatos- és csillárgyára

Budapest, IX. ker., Bokréta-utca 23. sz.

Saját gyártású csillárok díszes kivitelben. Rácsok, kandallók,
világítótestek terv vagy rajz után. Különlegességek dombor-
mű, vert vagy kovácsolt vas- és fémbutor-veretekben.
Telefon: 128-62. Telefon: 128-62.

HANTOSTESTVÉREK

festők, mázólok
és ércfényezők
Telefon 16-34

Budapest, VII., Rózsa-utca 34.

Billardposztó, sakk, behuzások, dominó,
dákók, golyók s mindenféle kávéházi
cikkek legolcsóbban kaphatók

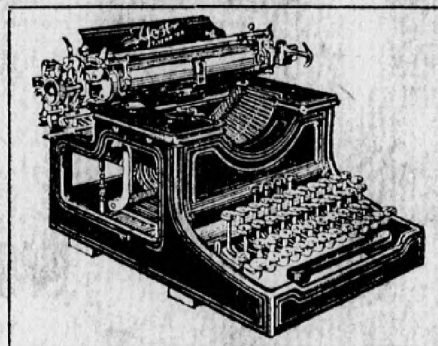
Interieur Berendezési Vállalatnál Budapest, VII.,
Erzsébet-körút 35.

Korszakalkotó ujtítás az írógéptechnika terén!

Automatikus váltó. Az írássebesség 50 szá-
zalékos fokozása. Csodálatos előny. A lát-
ható írásu, nem szalagos XV. számú Yost
1912. évi modellje az automatikus váltás
folytán a legtökéletesebb, a leggyorsabb
írásra alkalmas írógép. ☒☒☒

Kérje vételkötetelveztség nélkül a gép bemutatását.

A
U
T
O
M
A
T
A

Nem drágább a rendes gépnél. ☒☒☒
Nagy betűk és jelek leírásánál a kéz nincs
többé lekötve. A szóköz (spácium), a váltó
beállítása, a kocsitovábbítás, váltóvissza-
állítás automatikusan történik.

Yost
írógép részvény-társaság KÁLDOR M.
Budapest, New-York palota. igazgató.

KORÁNYI ÉS FRÖHLICH REDŐNYGYÁR

Réclredőny, faredőny, vászonredőny, napellenző, ablakszellőztető. M. kir. szab. „Hungária”
ajtócsukó és színházi vasfüggöny gyártmányai híresek! Újdonságok kertisátor, szabadalma-
zolt ollos szerkezetű kávéházi ponyva és szabadon álló napellenző szerkezetekben.

BUDAPEST, VIII. kerület, Kisfaludy-utca 5/E szám.

Sürgöncyim:
Redőnyösök Budapest.

Telefón: József 23-76.

TELEFON: 19-60.

INTERURBAN.

Hirschkovits Károly

BUDAPEST, VI., HAJÓS-UTCA 15. SZÁM.

Hatóságilag engedélyezett kereskedelmi ügynökség. Közvetít
kávéházat, szállodát, vendéglőt, valamint egyéb ingatlanokat,
azok finanszírozását és egyéb pénzügyi tranzakciót eszközöl.

**JÓKAI
NYOMDA**
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
☒☒☒
BUDAPEST,
THÖKÖLY-ÚT 28.
TELEFON: 96-32